

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA TA‘LIM-TARBIYA JARAYONIDA O‘QUVCHILAR JAMOASINI SHAKLLANTIRISH BOSQICHLARI

Turaboyeva Umida Sobirjanovna

Chortoq tumani maktabgacha va maktab ta'limi bo'limiga qarashli

32-maktabning bishlang'ich ta'lim fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Boshlang'ich sinf o'qituvchilari ta'lim-tarbiya jarayonida jamoa rivojlanishining asosiy bosqichlarini amalga oshirishda o'z o'rnini bilan amalga oshirishlari lozim, chunki Dastlab pedagogning kuch-g'ayrati natijasida sinfda o'rnatilgan muayyan talablar; tartib, intizom bilan o'quvchilarning unga katta bo'lmagan qismi sinf rahbarining harakatlarini qo'llab-quvvatlashi bilan izohlanadi.

Kalit so'zlar: Pedagog, barkamol, yoshlar, ta'lim-tarbiya, jamoa, faoliyat, mutafakkir, sinf jamoasi, qobiliyat, ko'nikma, malaka, jismoniy tarbiya, sport, o'quv faoliyati.

Аннотация: Учителя начальной школы должны играть свою роль в реализации основных этапов формирования коллектива в образовательном процессе, поскольку изначально в классе в результате усилий педагога устанавливаются определенные требования; Порядок, дисциплина объясняется тем, что небольшая часть учащихся поддерживает действия руководителя класса.

Ключевые слова: Педагог, компетентный, молодежь, образование, коллектив, деятельность, мыслитель, классный коллектив, способности, умение, квалификация, физическое воспитание, спорт, учебная деятельность.

Bugungi kunda ta'lim va tarbiya jarayonida o'quvchi pedagoglar oldiga qo'yiladigan asosiy masala va muhim bo'lgan javobgarlik o'sib kelayotgan yosh avlodni xar tomonlama yetuk va barkamol qilib tarbiyalash va bu bilan bir qatorda ularga jamoaviy ijtimoiy hayot turmush darajasi va ularning komil shaxs va yetuk ishbilarmon kadr bo'lib shakllanishlari uchun bor kuch g'ayrat va shijoatini ishga solishni talab etadi. Yuqoridagi vazifalarni bajarishda birinchi navbatda biz Bolani kichik maktab yoshidan tarbiyalashni boshlashimiz lozim chunki bola xar tomonlama yetuk bilimli bolishi bilan bir qatorda jamoada ham faoliyatga kirisha olishi kerak.

Odamlarga jamoa bo'lib yashashi zaruriyati qadimgi ibtidoiy jamoa davrida ham zaruriy yashash va faoliyat bilan shug'ulanish jarayonida muhim hisoblangan insonlarning jamoa bo'lib yashahslariga birinchilardan bo'lib Suqrot, Platon, Aristotel, Markaziy Osiyo mutafakkirlaridan esa Forobiy, Beruniy, Ibn Sino, Ulug'bek, Alisher Navoiy va boshqalar ilmiy asoslangan fikrlari bilan o'z muloxazalarini keltirishgan. Ayniqsa, buyuk faylasuf olim qomusiy mutafakkir Abu Nasr Forobiyning asarlarida

jamoaga bo‘lib yashashga tabiiy moyillikni inson turmush tarzining ajralmas mazmuni ekanligini kletirilganligini ko‘rishimiz mumkin [1]. Farobiy bu haqida o‘z asarlarida quyidagi fikr-mulohazalarni bayon etgan: « U har bir inson o‘z tabiati bilan shunday tuzilganki, u yashash va oliy darajadagi etuklikka erishmoq uchun ko‘p narsalarga muhtoj bo‘ladi, u bir o‘zi shunday narsalarni qo‘lga kirita olmaydi, ularga ega bo‘lish uchun odamlar jamoasiga ehtiyoj tug‘iladi. Shu sababli yashash uchun zarur bo‘lgan, kishilarni bir-biriga etkazib beruvchi va o‘zaro yordamlashuvchi ko‘p kishilarning birlashuvi orqaligina odam o‘z tabiati bo‘yicha intilgan etuklikka erishishi mumkin. Bunday jamoa a‘zolarining faoliyati bir-butun holda ularning har biriga yashash va etuklikka erishuv uchun zarur bo‘lgan narsalarni etkazib beradi. SHuning uchun inson shaxslari ko‘paydilar, natijada inson jamoasi vujudga keldi». Farobiy keltirib o‘tgan fikrlaridan shuni anglashimiz mumkinki jamoa odamlar maqsad-manfaatlarining umumiylik negizi, o‘zaro hamkorlik qilish zaruriyati, mehnat va maishiy hayotiy faoliyatlari yo‘nalganligi asosida o‘zaro birgalikda harakat qilishlarini taqozo etishdan vujudga keladi. Bugungi kunda ilk jamoa bolib shakllanishning ongli ko‘rinishlarini biz boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining pedagogik faoliyatlarida ko‘rishimiz mumkin. O‘quvchilar faoliyat turlariga mutanosib tarzda mehnat, ta‘lim-tarbiya, maishiy hayot, badiiy ijod, harbiy, jismoniy tarbiya, sport, oila kabi doiralarda jamoalar vujudga kelish jarayonlarida va samarali amal qilishning amaliy ko‘rinishlarini ko‘rishlari mumkin. Boshlang‘ich sinf rahbarining tarbiyaviy ishlarida o‘quvchilar jamoasini shakllantirish markaziy vazifa hisoblanadi, chunki jamoada shaxsni tarbiyalash-tarbiya nazariyasining yetakchi g‘oyasidir.

Har bir sinf- kichik jamoaning bir ko‘ri ishi bo‘lib, o‘zining faollariga ega bo‘ladi va bu jamoa maqsadlarning birligi va umumiy ishlarni tashkil etish bilan bog‘liqligini ko‘rishimiz mumkin. SHuning uchun har bir o‘qituvchi tarbiyaviy ishni sinfdagi jamoa munosabatlarining rivojlanish darajasi(bosqichi, davri)ni aniq belgilashdan boshlaydi. Sinf rahbari jamoasining o‘z ish uslubi bilan rivojlanishiga tusqinlik qilmasligi uchun vaqti-vaqti bilan jamoaning rivojlanishi darajasini aniqlab turadi.

Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari ta‘lim-tarbiya jarayonida jamoa rivojlanishining uch darajasini o‘z o‘rni bilan amalga oshirishlari lozim. Dastlab pedagogning kuch-g‘ayrati natijasida sinfdagi o‘rnatilgan muayyan talablar; tartib, intizom bilan o‘quvchilarning unga katta bo‘lmagan qismi sinf rahbarining harakatlarini qo‘llab-quvvatlashi bilan izohlanadi. Past darajadan yuqori darajagacha boradigan yo‘l uzoq bo‘lib, muayyan qiyinchiliklarni bartaraf etish bilan kechadi. Ayni paytda jamoani shakllantirish yuzasidan olib boriladigan ishlar juda qiziqarlidir.

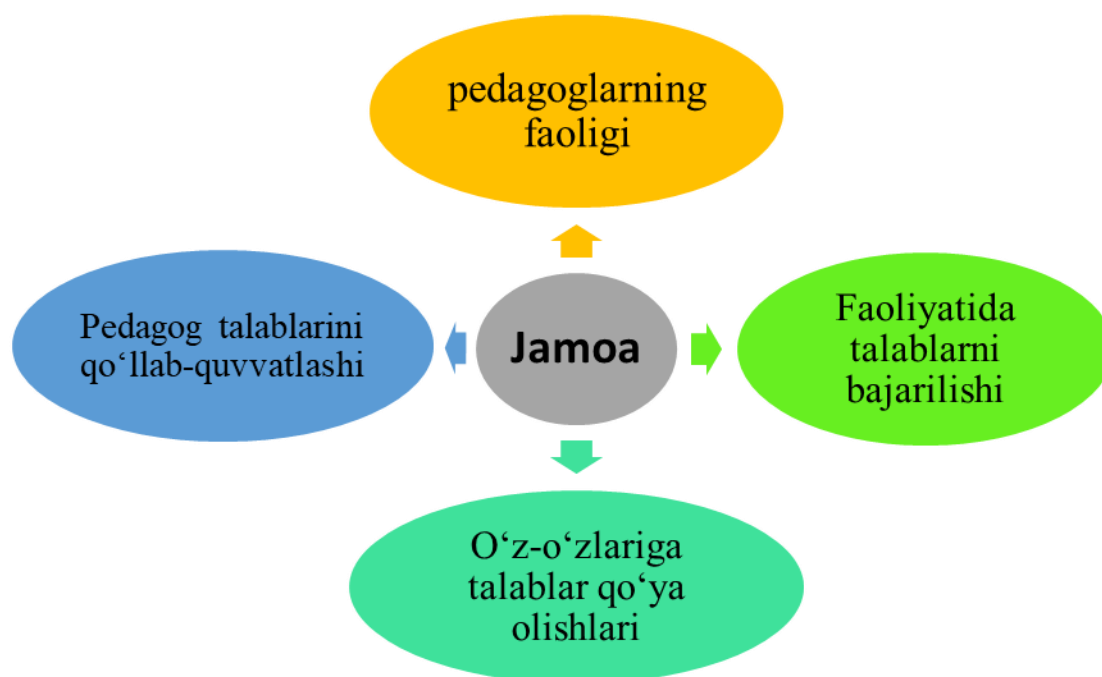
Maktab jamoasi tarkibida eng barqaror bo‘g‘in - bu muayyan sinflar negizida shakllangan jamoalar sanaladi. Sinf jamoasi tarkibida o‘quvchilar tomonidan amalga oshiriluvchi asosiy faoliyat o‘qish faoliyati sanaladi. Aynan sinf jamoasida shaxslararo aloqa va munosabatlar tarkib topadi. Shuningdek, sinflar jamoalari negizida maktab

jamoasi shakllanish bosqichlarini birin ketin amalga oshiriladi. Yuqoridagi jamoaning o‘ziga xos belgilaridan kelib chiqib, shunday xulosa chiqarish mumkin.

O‘quvchilar jamoasi – bu ijtimoiy ahamiyatga ega yagona maqsadni ko‘zda tutuvchi, birgalikdagi faoliyatni tashkil etuvchi, umumiy saylab qo‘yilgan organiga ega bo‘lgan, mustahkamlik, umumiy javobgarlik bilan ajralib turuvchi, barcha a‘zolarining huquq va majburiyatlarda tengligi sharoitida majburiy aloqadorlikka ega bo‘lgan o‘quvchilar guruhidir.

Jamoani shakllantirish muayyan qonuniyatlarga bo‘ysunadigan uzoq muddatli murakkab jarayon bo‘lib u sekin asta va bosqichma bosqich amalga oshiriladi. Jamoaning vujudga kelish uchun to‘rt bosqich zarur. 1-rasm.

Jamoaning shakllanish bosqichlarida dastlab o‘qituvchi butun guruhga talab qo‘yadi hamda mazkur jarayonda jamoa faollarining shakllanishiga alohida e‘tibor qaratadi.

Jamoaning yuqorida qayd etilgan bosqichlari va sosiy ko‘rinishlariga boshang‘ich sinf o‘qituvchilari amal qilishlari va jamoasani shakllantirish orqali ta‘lim tarbiya jarayonlarini amalga oshirishga alohida e‘tibor berishlari lozim. Chunki, jamoaning rivojlanishi – jamoa hayotining qonunidir.

Xo‘sh, bolalar jamoasining olg‘a harakat qilib borishiga nima yordam beradi? Uning rivojlanishiga nima imkon beradi?

Bunday kuch istiqboldir. Hayot shuni ko‘rsatadiki, kishining kelajakka umid va ishonch bilan intilishi, hayotiy istiqbolini yurtimizning taqdiri bilan bog‘lab, mustaqil diyorumizning bugungi jamiyat sharoitida ma‘naviy va ma‘rifiy qiyofasini yaratishda hissa qo‘shgan kishi va jamoa tobora shakllanib, rivojlanib boradi.

Xulosa o’rnida shuni malum qilamizki bu intilish va hayotiy istiqbolda kishining ma’naviy va madaniy extiyojlarining jami, uning rivojlanganlik darajasi, butun ma’naviy qiyofasi aks etadi. Istiqbolning eng muhim pedagogik xususiyatlaridan biri shuki, degan edi A.S.Makarenko: “ U oldinga qo‘yilgan maqsad sifatida, bolani istagan natijaga erishish imkoniyati bilan qiziqтира olish, unda kelajakni barpo etishda qatnashish istagini uyg‘otish. Quvnoq kayfiyat va olg‘a intiluvchanlikni vujudga keltirishdir ”. Bu fikrlari bilan A.S.Makarenko pedagogik nuqtai nazardan istiqbol deganda, shaxsning bolalar guruhini, umuman jamoani rivojlantirishning ichki extiyojlariga javob beruvchi, uning a’zolarini rivojlanish darajasiga, ularning yosh va individual xususiyatlariga hamda jamiyatimiz vazifalariga mos keladigan vazifalar, maqsadlar, ishlari tushuniladi.

Foydalanilgan adabiytlar:

1. O‘. Asqarova, M. Nishonov, M. Xayitbaev “Pedagogika” T., “Talqin” 2008 y
2. A. To‘xtaboev, A. Eraliev “Tashkiliy xatti-xarakterlar” Andijon., “Xayot” 2001 y
3. R. Mavlonova “Pedagogika” T., “O‘qituvchi” 2004 y
4. *Общая педагогика/Под. ред. V. A. Slastenina. V.2ch. – M.: VLADOS, 2003*
5. Karimov, J. J. O. G. L., & Kamalova, A. (2024). Yoshlar o‘rtasida deviant xulq-atvor profilaktikasi. *Science and Education*, 5(2), 513-519.
6. Jo‘Rakabirova, M. X. Q., & Kamalova, A. O. Q. (2024). Amir Temur va Temuriylar davrida pedagogik fikrlar taraqqiyoti va ta’lim tarbiya masalalarining bugungi kun ijtimoiy faoliyatdagi ahamiyati. *Science and Education*, 5(3), 490-494.
7. Kamolova, A. O. Q. (2023). Pedagoglik kasbi boshqa hamma kasblarning poydevoridir. *Science and Education*, 4(5), 988-992.
8. Nishonova, M. Y., & Kamolova, A. O. (2021). USING CASE STADE TECHNOLOGY IN LEGAL EDUCATION FOR TEENAGERS. *Экономика и социум*, (8), 42-45.